

VIÐMERKINGAR

Málið um málið

Eitt aftursvar til nakað av tí, sum Hjördis Heindriksdóttir hevur spurt meg um og til onnur, sum hava roynt at lagt mær onnur motivir til í samband við sáttmálan um økismál og minnilutamál

Jóannes Eidesgaard
fólkatingslimur og løgtingsmaður

Forsøgan

Sáttmálin um økismál og minnilutamál varð samtykt-ur 25. juni 1992 í ráðharna-nevndini hjá Europa Ráð-um og kom í gildi 1. mars 1998. Sáttmálin hevur til endamáls at verja og fremja økismál og minnilutamál í Europa. Í februar 1998 sendir ríkisumboðsmaðurin sáttmálan til heimastýrið til ummælis. Heimastýrið vil siga landsstýrið og løgting, men tað er landsstýrið, sum avgreiðir mál vegna heima-stýrið. Men tíverri hendir tað, at táverandi løgmaður Edmund Joensen av sínum eitingnum vegna heima-stýrið svarar í mars 1998, at heimastýrið hevur ongar viðmerkingar og tí sáttmálin verður settur í gildi. Jóannes Eidesgaard var tá løgtingsmaður og tí óvitandi um tað, sum fór fram.

Í uttanríkisráðnum ger man nú nakrar másligar tillagingar í umsetingini av sáttmálanum, og tískil sendir man í sept. 1999 sáttmálan fyri aðru ferð til heimastýrið. Ríkisumboðið spyr vegna uttanríkisráðið landsstýrið, um heimastýrið hevur nakrar viðmerk-ingar til nýggju útgávuna, og um heimastýrið annars hevur aðrar viðmerkingar til, at sáttmálin verður rati-feseraður ella góðkendur.

Her er røðan, sum eg helt undir viðgerðini:

»I bemærkningerne til konventionen bliver der sagt, at spørgsmålet om Danmarks ratifikation har været forelagt det færøske hjemmestyre. Her vil jeg understrege, at det er dybt beklageligt, at det nuværende landstyre, men specielt det foregående har udtalt sig på vegne af hjemmestyret, dog uden at sagen har været forelagt det færøske Lagting. Den politiske definition af, hvad hjemmestyret er, er, at hjemmestyret er Lagting og landsstyre. Og lad mig dernæst understrege, at det er en meget gennemarbejdet praksis, at samtlige konventioner bliver behandlet af Lagtinget. Den danske re-

að. Eg kendi svarið, og tá vakna menn til »dåd«.

Út frá hesum gongur týðiliga fram, at danskir myndugleikar í góðari trúgv hava tikið tað fyri givið, at hesin sáttmálin ikki fór at geva nakrar trupulleikar, tí landsstýrið í tveimum umfórum vegna heimastýrið hevur svarað, at heimastýrið ongar sum helst viðmerkingar hevði.

Føroya Løgting er ongan-tíð spurt um henda sátt-mála. Her skal eg eisini gera vart við, at sáttmálin heldur ikki av sitandi landsstýrið er lagdur fyri tingið, men bert fyri uttan-landsnevndina.

Málgongdín í Fólkating-inum er annars henda:

- sáttmálin framlagdur 24. nov. 1999
- 1. viðgerð 8. des. 1999
- álit 23. mei 2000
- 2. og seinasta viðgerð 26. mei 2000

Við brævi dagfestum 26. nov. 1999 boðar landsstýrið nú frá, at man hevur við-gjort málið av nýggjum og kann ikki taka undir við, at sáttmálin umfatar Føroyar. Hetta er tveir dagar eftir, at sáttmálin er framlagdur.

1. viðgerð í Fókatinginum

Beint áðrenn fyrsta viðgerð byrjaði høvdu Óli Breckmann og eg ein fund við Niels Helveg Petersen, uttanríkisráðharra, har hesin segði seg vera sinnaðan at taka upp samráðingar við landsstýrið um spurningin og skjeyt upp møguleikan at gera eina yvirlýsing um støðuna hjá føroyskum máli. Men hann legði tó dent á, at hann mátti halda seg til tað, sum Heimastýr-islóg í grein 11 sigur um føroyskt sum okkara høv-udsmál.

Her er røðan, sum eg helt undir viðgerðini:

»I bemærkningerne til konventionen bliver der sagt, at spørgsmålet om Danmarks ratifikation har været forelagt det færøske hjemmestyre. Her vil jeg understrege, at det er dybt beklageligt, at det nuværende landstyre, men specielt det foregående har udtalt sig på vegne af hjemmestyret, dog uden at sagen har været forelagt det færøske Lagting. Den politiske definition af, hvad hjemmestyret er, er, at hjemmestyret er Lagting og lands-

Avdúkingin

Tá føroysku fjölmiðalarnir seinni boða frá, at sáttmálin nú verður framlagdur í Fólkatinginum, tá sigur landsstýrið, at her má talan verða um eina reina provo-katión frá danskari síðu. Í einum munnligum fyri-spurningi á tingi spyrji eg Høgna Hoydal, hvat lands-stýrið hevur svarað í bræv-inum frá 29. okt. 1999. Hann fær ikki svarað, tí hann sigur seg ikki vita, hvat landsstýrið hevur svar-

gering har i denne sag handlet fuldstændig kor-rekt. Man har via Rigsom-budsmanden i februar 1998 forelagt konventionen det færøske hjemmestyre med adresse hos Færøernes landsstyre. Men så sker det, der ikke bør ske, nemlig at en lagmand pludselig be-tragter sig selv som Færø-ernes hjemmestyre. I et brev fra marts 1998, under-skrevet af daværende lag-mand Edmund Joensen, bli-ver der sagt, at Færøernes hjemmestyre ikke har noget at bemærke til, at konven-tionen bliver ratificeret med territorial virkning for Færøerne. Regeringen kun-ne derfor i god tro arbejde videre med forberedelsen af fremlæggelsen af konven-tionen her i Folketinget.

I Udenrigsministeriet bli-ver man nu enig om, at den danske oversættelse kræver nogle sproglige præciserin-ger. Derfor sender Rigsom-budsmanden i september 1999 konventionen på ny til udtalelse hos hjemmestyret med samme adresse hos landsstyret. Der bliver spurgt, om man kan tilslutte sig den nye udgave, men desuden bliver der spurgt, om den nye udgave endrer noget ved landsstyrets tidli-gere holdning til konventio-nens indhold. Og med et svar dateret 29. oktober i år svarer landsstyret, at man ikke har yderligere be-mærkninger. Efter at den færøske presse fortæller, at regeringen nu vil frem-lægge konventionen i Folketinget, går landsstyret ud og siger, at der nu er tale om en utilsigtet provo-kation fra dansk side, og når landsstyret i Lagtinget i en spørgetime bliver spurgt, hvad man har svaret i brevet fra den 29. oktober, så står man uvi-dende. Så foruden at have svaret positivt to gange ved forespørgsler om ratifika-tionen, så har Landsstyrets politiske opmærksomhed i den her sag været på nul-punktet. Man har kort sagt

sovet i timen. Men det re-elle problem er jo, at fær-røske politikere i Lagtinget hverken kender noget til konventionen eller endnu mindre til korrespondancen mellem regeringen og landsstyret. Selv om kon-ventionen kun rummer po-sitive intentioner rettet mod sproggrupper, der virkelig har problemer, vil jeg dog mene, at det er unødven-digt, at vi mellem Færøerne og Danmark starter en ny politisk broderstrid, der er overstået for mere end 60 år siden. Men det er en kendsgerning, at sagen let kan udvikle sig til noget helt andet end det, den bør dreje sig om. Sagen kan nemt få nogle politiske as-ppekter om bl.a. statsret. Re-gion og regionalt sprog er fremmede begreber i hjemmestyrelovens terminologi. Og al lovgivning på Færø-erne er færøsk, og i offent-lige forhold er sproget fær-røsk. Derfor er konventio-nens ellers meget positive tiltag for regionale sprog u-nødvendige. Så hvad gør vi nu for at undgå, at denne uskyldige sag får lov til at udvikle sig uldeldigt? Mit bud er, at sagen for tredje gang bliver sendt til hjem-mestyret, og denne gang skal Lagtinget få lov til at udtale sig. Og det er meget muligt, at udenrigsministe-rens forslag om, at der af-gives en erklæring i forbin-delse med ratifikationen om det færøske sprogs stilling, og at de særlige beskyttel-sesregler i pagtens afsnit III ikke finder anvendelse for det færøske sprog, er et forslag, vi kan arbejde vi-dere med. Men det er altså dybt beklageligt, at lands-styret har handlet så klod-set, som det har i denne sag, og derfor vil jeg som parlamentariker appellere til Folketingets forståelse og overbærenhed. Jeg er overbevist om, at Lagtinget vil gøre sit bedste for at finde en løsning.»

Jeg har også noteret mig udenrigsministerens løfte om, at en kommende rap-portering om afsnit II i pagten om regionale sprog kun foretages med landsstyre-ts medvirken.

Men derudover forventer jeg, at denne pagt måske snart mister sin relevans for færøsk vedkommende, da færøsk som national-sprog for et selvstyrende Færøerne bliver stadfæstet i den aftale, som indgås i foråret mellem landsstyret og regeringen om Færøer-nes fremtid som selvstæn-digt land, og som vil blive godkendt af Lagtinget og et solidt færøsk flertal ved en efterfølgende folkeafstem-ning.«

Viðgerðin í uttan-landsnevndini

Málið varð viðgjørt í uttan-landsnevndini 2. mei 2000. Løgmaður boðar frá, at uttanríkisráðharrin er sinnað-ur til at gera eina yvirlýsing um rættarstöðuna hjá fø-royska málinum samsvar-andi heimastýrislógini, ið verður latin aðalskrivara Europa Ráðsins sum partur av danska staðfestingar-skjalinum. Løgmaður sigur víðari, at hann er sinnaður at góðkenna mannagongd-ina, um yvirlýsingin er al-tjóðarættarliga bindandi og staðfestir, at føroyskt er tjóðarmál og almenna mál Føroya. Um uttanríkisrá-ðharrin ikki skuldi tikið undir við hesum, fer lands-stýrið at halda fast um av-gerð sína frá 26. nov. 1999, har boðað verður frá, at landsstýrið ikki tekur undir við, at sáttmálin verur sett-ur í gildi fyri Føroyar.

Nevndin býtur seg í ein meiriluta og tveir minni-lutar. Meirlutin (Jógvan við Keldu, **Jóannes Eides-gaard**, Jákup Sverri Kass og Jenis av Rana) tekur undir við ætlanum løg-mans. Ein minniluti (Ed-mund Joensen og Heðin Mortensen) tekur undir við uppskotinum frá uttanríkis-ráðharranum, meðan sein-asti minnilutin (Hergeir Nielsen) mælir landsstýrin-um til art halda fast um av-gerðina frá 26. nov. 1999.

»Udenrigsministeren har skriftligt forsikret, og det er jeg glad for, at regeringen og landsstyret udsteder en fælles erklæring, som kan afgives i forbindelse med en ratifikation af pagten, hvor færøsk betegnes som hovedsprog på Færøerne. Jeg vil endda gå så langt som at håbe, at man foreslår, at man bestemmer sig for, at færøsk skal være nationalsprog på Færøerne. Jeg vil derfor henstille til Folketinget og regeringen om at støtte udenrigsminis-terens tilsagn om, at denne

beslutning ikke endeligt vedtages, før landsstyret og regeringen har haft de nød-vendige forhandlinger og har indgået en aftale.

Jeg har også noteret mig udenrigsministerens løfte om, at en kommende rap-portering om afsnit II i pagten om regionale sprog kun foretages med landsstyre-ts medvirken.

Men derudover forventer jeg, at denne pagt måske snart mister sin relevans for færøsk vedkommende, da færøsk som national-sprog for et selvstyrende Færøerne bliver stadfæstet i den aftale, som indgås i foråret mellem landsstyret og regeringen om Færøer-nes fremtid som selvstæn-digt land, og som vil blive godkendt af Lagtinget og et solidt færøsk flertal ved en efterfølgende folkeafstem-ning.«

fundi, harímillum undirrit-aði og Óli Breckmann.

Um vit atkvøddu ímóti, so hevði tað einki broytt úrslitið. Onkur hevur viljað verið við, at eg skuldi havt felt stjórnina við einum misáliti orsakað av hesum máli. Men fyri tað fyrsta so er tað ikki vanliga parla-mentaríska mannagongdin, fyri tað næsta, so hevði eingin tikið teg fyri fult við einum misáliti í hesum máli, tí semjan í tinginum var einmælt og fyri tað triðja, so hevur føroyska handfaringin av hesum máli verið út av lagi vána-lig. Tvær ferðir hevur landsstýrið boðað frá, at alt er í lagi og ongar viðmerk-ingar eru.

Úrslitið

Úrslitið av øllum verður sum kunnugt, at henda yvirlýsingin verður skrivað. Í henni stendur rættarstöð-an hjá føroyskum sambært galdandi heimastýrisløg. Men harumframt stendur: »Danmarks ratifikation af pagten vil ikke på nogen måde prejudicere udfaldet af forhandlingerne om Færøernes fremtidige forfatningsretlige status.« V.ø.o. verður fullveldissáttmáli samtyktur, so verður yvir-lýsingin broytt samsvar-andi. Ella um heimastýris-lógin í grein 11 fær nýggja orðing, so verður yvirlys-ingin broytt. So nakað er nú litíð okkum upp í hendi at fáa avgreitt.

Hinvegin er tað øllum greitt, um vit vilja vera við tað ella ei, at ein uttanríkis-ráðharri, eins væl og vit øll onnur, noyðist at halda seg til galdandi lóg og rætt. Heimastýrislógin er ein veruleiki, og so leingi hon er tað, so noyðast vit at for-halda okkum til hennara. Tað er tó ongín loyna, at eisini javnaðarfólk vilja hava hann útskifta sum skjótast, men enn er tað ikki vorðið veruleiki. Ann-ars stendur tað eisini sitandi samgongu frítt at leggja fram uppskot um at broyta heimastýrislógina og kanska serliga grein 11, sum snýr seg um málið, nú alt røktist fyri, at heimastýr-islógin verður okkara veru-leiki eina langa tíð afturat.

Eftir stendur tó framveg-is, at Føroya Løgting ongantið er spurt eftir sinari meining um sáttmálan. Hetta er veruliga søgan í hesum máli um málið. Hava fólk hug at gera ávís-ar politikkarar til synda-bukkar, so er tað í lagi, men roynið so at gera tað út frá onkrum sakligum grundar-lagi.

Hetta er veruliga søgan í hesum máli um málið. Hava fólk hug at gera ávís-ar politikkarar til synda-bukkar, so er tað í lagi, men roynið so at gera tað út frá onkrum sakligum grundar-lagi.

Ítróttur

Nr. 216 • hósdagur • 9. november 2000 • 74. árgangur • www.sosialurin.fo

Nøtt graslíki á veg til Klaksvíkar

Í fyrstu atløgu er talan bert um nakrar fáar fermetrar, sum skulu roynast í vetur, men er úrslitið nøktandi, verur talan kanska um ein spildurn; ggjan vøll til klaksvíkingar

GRASLÍKI
Jákup Mørk

Fyri rúmari tíð sí-ani skrivaðu vit, at Klaksvíkar Kommuna var farið í sam-rá-ingar við tjðska felagið, sum hevði latið nýggja graslíkisvøllin í Klaksvík.

Hetti hendi, tá tað vísti seg, at vøllurin í Klaksvík ikki er førur fyri at taka ímóti stóru vatnmongdu-um, sum eru, tá glop raregn herjar klettar okkara.

Herfølge vann seinna dystin

Eftir 5-0 tapi á úti-vølli fyri AEK Athen hjálpti tað lítið, at føroyski landsliðs-málverjin vardi fyri einum brotssparki tð skvøldi

UEFA-CUP
Jákup Mørk

Sum vænta», so eydna»ist ikki Herfølge at vinna 5-0 leiðsluna, sum grikkar høvdu við sær á fer-ini, aftur. Hinvegin, so kundu Ják-up Mikkelsen og li-felag-armir endiliga fylg fegnast um ein sigur, eftir eitt hig-artil sera soltið kapping-arár.

Herfølge legði annars sera bragdliga fyri, og á»renn fyrsti minutturin var lagdur aftur um bak, hevði Lars Jacobsen sett bóltin í griksku meskarnar.

AEK kom tó heilt skjótt

Loysn í eygsjón

Av heimasíðuni hjá KÍ frættist nú, at ein loysn er í eygsjón hesum viðvíkjandi. Jógvan við Keldu, borg-arstjóri í Klaksvík, sigur við Sosialin, at enn er so ikki komið á mál hesum viðvíkjandi, men at tær tó eru komnir nakað ávegis. – Partarnir hava verið í samrá-ingum í longri tíð, og fyri fyrst eru partarnir so komnir til hvørt sína ni»urstøðu figgjarliga. Enn eru vit tó ikki heilt nøgdir við teirra støðu í málinum, men teir hava tó flutt seg nógv í spurninginum higar-til, sigur Jógvan við Keldur.

Viðari sigur hann, at um boð hjá Klaksvíkar Bærá-hava verið í München og Frankfurt, har tey hava hugt eftir møguligum nýggjum vallum.

– Her er nakað nýtt komið fram, tí tað vísir seg, at

tjðskarar nú eisini eru byrjaðir við eini nýggjari kon-struktión, har gummikúlur vera lagdar omaná sandin, istaðin fyri at eitt skúmlag verur lagt undir sandin. Gummikúlurnar hava sama eginleika sum skúmlagið soleiðis at vøllurin gerst bleytari, men harumframt eru fleiri aðrir fyrimunir. Ein av hesum er, at vøllurin betri er førur fyri at taka ímóti nógvum vatni, tí kúlurnar í størri mun lata hetta seyra ígjøgnum vøllin.

Harumframt letur eisini til, at mótsøvan av kúlun-um er minni, enn hon er av vanliga sandinum, og tí gerst vandin fyri teimum ska»um, sum ofta ser-merkja graslíkisvallir, minni. Hetta eru aloftast ska»ar, sum íkoma, tí leik-arar at kalla standa fastir á vøllinum.

– Fyri fyrst hava vit so

Sum kunnugt, eru tey í Klaksvík í ferð við at byggja nýtt skílið. Nú røktist eisini fyri, at nýggja skílið fær ein nýggjan vøll at hyggja at

gjørt av, at vit í vetur fáa nakrar fermetrar av hesum slagnum av graslíki heim, soleiðis at vit kunnu síggja, hvussu veður og vindur her hjá okkum fara við vøllinum.

Alt eftir úrslitunum av hesum royndum, fara vit so at gera av, hvussu farast skal viðari í málinum.

Skúmið ov kompakt

Trupulleikin við gamla vøllinum, sum tó ikki er eldri enn tvey ár, er, at sonevnda skúmlagið, sum liggur undir vøllinum, er ov kompakt. Hetta hevur viðfært, at vatnið ikki hevur

seyrað ígjøgnum í nóg stóran mun, og tí íkoma stórir hyljar, tá nógv regn er.

Besta dømi um hetta mundi vera seinasti dysturin í fótbóltskappingini í fjør millum KÍ og ÍF. Hevði tað ikki verið tððningin av dystinum (KÍ vann FM og ÍF flutti niður), mundi tað verið ívasamt, um dysturin yvirhøvur skuldi leikast, somikið nógv vatn var á vøllinum.

Sum sagt, so verður talan í fyrstu atløgu um eina royndartið, tí í Klaksvík eru tey ikki serliga áhugað í at fremja enn eitt mistak hesum viðvíkandi.

– Ikki tí, vit finga góða hjálp frá serkunnleikanum, tá núverandi vøllurin varð lagdur á, men tað fara altíð at vera mistøk, sum man ikki fær vart seg fyri, sigur Jógvan við Keldu.

Hvussu stórus kostnaðurin av einum nýggjum vølli verður, vil borgar-stjórin einki siga um, tí sum sagt, so vilja teir hava tjðska veitaran at førka seg nakað afturat. Jógvan við Keldu leggur tó dent á, at talan so langt ífrá verður um eina íløgu, sum svarar til ein nýggjan vøll.

